

The Greek Review of Social Research

Vol 19 (1974)

19-20

Παρατηρήσεις επί του άρθρου του κ. Τερλέξη:
"Εξωτερική πολιτική και εθνικισμός στην Τουρκία.
Σύντομη ιστορική ανασκόπηση"

Δημήτριος Κιτσίκης

doi: [10.12681/grsr.306](https://doi.org/10.12681/grsr.306)

Copyright © 1974, Δημήτριος Κιτσίκης

This work is licensed under a [Creative Commons Attribution-NonCommercial 4.0](https://creativecommons.org/licenses/by-nc/4.0/).

To cite this article:

Κιτσίκης Δ. (1974). Παρατηρήσεις επί του άρθρου του κ. Τερλέξη: "Εξωτερική πολιτική και εθνικισμός στην Τουρκία. Σύντομη ιστορική ανασκόπηση". *The Greek Review of Social Research*, 19, 147–148. <https://doi.org/10.12681/grsr.306>

compact, concise, and analytical volume has given us both the conceptual/theoretical and applied dimensions of sociology and sociotechnology regarding the dissemination of knowledge for development.

The author begins his analysis with an a priori axiom that subsequently becomes his major thesis: that knowledge (broadly defined to mean expertise, know-how, skills, training, education) plays a strategic and primary role in the processes of social, economic, and political development of the developing nations of the third world. His analysis also has implications for the development of the Greek nation and all those with parallel levels of development as those of Greece.

In part one, «The Sociological Principles of Dissemination of Knowledge for the Development», Professor Dimitras shows that the dissemination of knowledge is a concerted effort of national and international communities on one hand and the young and adult generational cohorts on the other. In the first case, the author argues that the international community particularly the more developed nations should assist the less developed ones in mobilizing their human resources, exploiting their natural resources, and providing the necessary capital for developing their national societies. In turn the young and adult age groups of the less developed societies as a matter of tactics and strategy should assume the primary role and responsibility of learning and disseminating new knowledge for the development of their respective societies. The reason for this is that they are more occupationally active and receptive to new ideas and innovations.

More concretely the author believes that the middle range occupational groups and popular leaders should take the initiative in disseminating new skills and knowledge among the lower strata of their societies. Due to their intermediary position between the elites and masses the «middle level» occupational groups are particularly fitted for such a role. The masses on the other hand, the author feels, should also be educated in order for them to actively and constructively participate in the over-all development of their respective societies. The processes of diffusion of learning and teaching new skills and methods should not be confined to schools and formal educational institutions only but on the job training and adult extension education programs should be initiated. (Even in the more advanced societies such programs have been in operation—emphasis mine.)

In his last chapter in part one and after restating his original thesis, Professor Dimitras synthesizes what he refers to as the three basic sociological principles of dissemination of knowledge which he

inductively arrived at in his analysis and discussion previously: the geopolitical/diachronic (national/international); the sociodemographic (young and adult); and the sociopolitical (middle and lower strata.)

In his second part of the book Professor Dimitras discusses the practical applications of the three aforementioned sociological principles and offers what he perceives to be the sociotechnological rules and social policies of dissemination of knowledge particularly among the adult segments of the population in the developing societies. In this latter part he illustrates his analysis from the experiences of Morocco and Southern Italy, both of which have successfully implemented adult training programs. Further, he critically reviews the various international technical assistance programs emanating from the more advanced nations to lesser ones and suggests both improvement and expansion of such programs.

Finally Professor Dimitras offers some general conclusions and guidelines for a long range development plan and the optimum utilization of knowledge in the nations of the third world. In his appendix he also takes issue with one of his Greek colleagues who is critical of the absence of a genuine plan and science of development in modern Greece. Professor Dimitras, without being apologetic, argues persuasively that modern Greece has taken some major steps in the last five years or so toward that goal by citing the short and long range plans of development of the national government and the growing literature on the sociology of development in Greece. In this effort Professor Dimitras argues sociology and the other social sciences are called perhaps for the first time to play an important role in the theoretical and applied aspects of dissemination of knowledge for the rapid development of the Greek nation.

In conclusion, this is an important contribution to a significant topic. Professor Dimitras has judiciously accomplished both his stated objectives and limited scope in a fairly compact and parsimonious book. Although his book was originally written for his students at the Supreme Panteios School of Political Science, this reviewer concurs with the author's prolegomenon that his second edition was meant to reach the wider public. To go one step further, Professor Dimitras' important book should not only be read but also followed by the Greek academic community, the policy makers, the students of planning and development and all those who are concerned with the humane processes of directed social change and development of their respective societies.

GEORGE A. KOURVETARIS

Northern Illinois University

ΠΑΡΑΤΗΡΗΣΕΙΣ ΕΠΙ ΤΟΥ ΑΡΘΡΟΥ ΤΟΥ κ. ΓΕΡΛΕΞΗ: «Εξωτερική πολιτική και Έθνικισμός στην Τουρκία. Σύνοψη Ιστορική Ανσκόπιση», *Επιθεώρηση Κοινωνικών Έρευνών*, τεύχος 17.

Τό άρθρον του καθηγητού κ. Γερλεξή παρουσιάζει πολλά αξιόλογα σημεία και τοποθετεί σωστά τό θέμα ως πρός τό μέλλον των ελληνοτουρκικών σχέσεων. Ίδιαίτερος σημαντική είναι ή παρατήρησις ότι μερικοί από τους ήγέτας των δύο χωρών προσπάθησαν να εύρουν λύσεις εις τας ελληνοτουρκικάς διαφοράς χωρίς να έχουν κάμει προκαταβολικά την παραμικράν προσπάθειαν διά την ψυχολογικήν εκπαίδευσιν των δύο λαών. Πράγματι, όπως πολύ σωστά γράφει ό κ. Γερλεξής, «δεν έγινε καμία προετοιμασία για τη δημοσυρία καταλληλου ψυχολογικού κλίματος που θα επιδρούσε στις πλατειές μάζες ώστε να δεχθούν στενότερη συνεργασία μεταξύ των δύο χωρών», ενώ είναι γνωστόν ότι υπάρχει «κοινή ιστορία αιώνων και σύμμηξη—πολιτιστική και βιολογική—των δύο λαών».

Είς την προϋπόθεσιν αυτήν καλλιεργείας ενδοικού ψυχολογικού κλίματος εις την κοινήν γνώμη των δύο λαών βασίζεται ουσιαστικός ή όρθή λύσις των σοβαρών ελληνοτουρκικών διαφορών. Όσοιαδήποτε συμφωνία των δύο κυβερνήσεων είναι μακροχρόνιος καταδικασμένη εάν δεν προϋπάρη ή ψυχολογική συνεργασία των δύο λαών. Καί ό σκοπός αυτός θα πραγματοποιηθή μόνον με μίαν εκπαιδευτικήν πολιτικήν ή όποια θα έμπνευσεν φιλοτουρκικά αισθήματα εις την Έλλάδα και φιλληλικά εις την Τουρκίαν. Οι Ιστορικοί και οι συγγραφείς των σχολικών έργηριδιών των δύο χωρών ως πάυσουν επί τέλους να άλληλοκατηγορούνται και ως ύλοποιήθη ή πρότασις που έχει κάμει ό ύποκαινόμενος διά την έκδοσιν μιås επιστημονικής επιθεωρήσεως ελληνοτουρκικών μελετών εις την ελληνικήν και την τουρκικήν ταυτοχρόνως, με την συνεργασίαν Έλλήνων και Τούρκων επιστημόνων.

Τό πρώτο μέρος του άρθρου του κ. Γερλεξή ύστερεί δυστυχώς διά τους έξής λόγους:

1) Διά να συλλάβη κανείς τον τουρκικό έθνικισμόν θα έπρεπε να είχε κάμει μίαν άναδρομήν εις την περίοδον 1912-1923 και ειδικώς εις τον πατέρα του τουρκικού έθνικισμού Ζιγá Gokalp και κατόπιν, μέχρι του 1938, εις τον Kemal Atatürk.

2) Τά τουρκικά φασιστικά κινήματα της περιόδου 1941-1944 δεν είναι αντιπροσωπευτικά του τουρκικού έθνικισμού: πρόκειται άπλώς περί ύπερβολών όρισμένων εξετρεμιστών που έλγυναν προσοχής έκείνην την εποχήν λόγω των ειδικών περιστάσεων του Δευτέρου Παγκοσμίου Πολέμου. Είς μίαν λοιπόν μελέτην επί του τουρκικού έθνικισμού, όπως αυτή του κ. Γερλεξή, ή ύπογράμμισις των κινήματων τούτων (και χωρίς μά-

λιστα τὴν ἐλαχίστην νύξιν περὶ τοῦ ἔθνικισμοῦ τῶν Ziya Gokalp καὶ Atatürk) δὲν ἀποδίδει τὴν πραγματικὴν εἰκόνα τῆς καταστάσεως.

Ὁ δόκτωρ Ρίτζα Νούρ καὶ ὁ Ἄταῶ, ποῦ μνημονεύει ὁ κ. Τερλεξῆς ὡς προσωπικότητες αἱ ὁποῖαι ἔχαιρον «γενικῆς φήμης καὶ ἐκτίμησεως», ἦσαν γνωστοὶ ἀντικεμαλικὸι ποῦ ἔτρεφαν μίσος πρὸς τὸν Atatürk, εἰς μίαν χώραν εἰς τὴν ὅπου ἐκαλλιέργειτο ἀκριβὸς ἡ λατρεία τοῦ Atatürk.

3) Δίδεται ἡ ἐσφαλμένη ἐντύπωση ὅτι ὁ τουρκισμὸς καὶ ὁ παντουρκισμὸς εἶναι κατ' ἀνάγκην φυλετικὰ καὶ ναζιστικὰ ἔθνευτικά κινήματα, ἐνῶ προϋπήρχαν τὸν ναζισμὸν καὶ δὲν ἦσαν ἀπαραίτητος σὸβινιστικά.

4) Ἐντύπωση προκαλεῖ τὸ γεγονός ὅτι ὁ κ. Τερλεξῆς θεωρεῖ τὸ βιβλίον τοῦ Tekin Alp ὡς «ἀξιόλογον μελέτην». Ἡ «μελέτη» αὕτη εἶχε γραφῆ κατὰ τὸν Πρώτον Παγκόσμιον Πόλεμον ἀπὸ ἑνα Ἰσραηλίτην ὑπὸ τὸ ψευδώνυμον Tekin Alp διὰ τοὺς προπαγανδιστικoὺς σκοποὺς τῶν Σιμμάχων, οἱ ὅποιοι τότε εὐρίσκοντο εἰς ἐμπόλεμον κατὰστασιν μετὰ τὴν Τουρκίαν, στρεφόμενοι ὅμως πάσης ἐπιστημονικῆς σοβαρότητος.

ΔΗΜΗΤΡΙΟΣ ΚΙΤΣΙΚΗΣ

Καθηγητῆς τῆς Ἱστορίας Διεθνῶν Σχέσεων τοῦ Πανεπιστημίου τῆς Ottawa, Canada

*

Κωνσταντῖνος Α. Τσιλιγιάννη, *Δημόσια Σχέσεις καὶ Ἀνθρωπολογία*.

Πρόλογος ὑπὸ Γρηγορίου Π. Κασιμάτη, Θεσσαλονίκη, 1973, σ. 189.

Αἱ Δημόσια Σχέσεις, παρ' ὄλον δι εἰς ὁρίσματα ἀμερικανικὰ ἰδίως πανεπιστήμια ἀποτελοῦν ἰδιαίτερον ἐπιστημονικὸν κλάδον, δὲν ἔχουν εἰσεῖτι φθάσει εἰς τὸ ἐπίπεδον τῆς ἐπιστημονικῆς αυτονομίας. Μέχρι στιγμῆς εἶναι ὑποχρεωμένα νὰ στηρίζονται ἐπὶ τῶν πορισμάτων τῶν κοινωνικῶν ἐπιστημῶν, ὡς καὶ ἐκεῖνων τῆς συμπεριφορᾶς. Ἐξ αὐτῶν, ἔχει συμβάλει εἰς τὴν θεμελίωσιν τῶν Δημόσιων Σχέσεων ὡς ἐπιστημονικοῦ κλάδου ἡ Ἀνθρωπολογία κυρίως, ἡ ὅποια, ἔχουσα ὡς ἀντικείμενον μελέτης τὸ πολιτισμικὸν σύστημα (culture) τῶν ἀνθρώπων ὁμάδων, ἀποκαλύπτει τοὺς κανόνες συμπεριφορᾶς καὶ ἐπικοινωνίας τοὺς διέποντας μίαν ἀνθρώπινην κοινωνίαν. Ἡ γνώσις τῶν κανόνων αὐτῶν εἶναι ἀπαραίτητος διὰ τὴν ἐπιτυχῆ ἀσκή-

σιν τῶν Δημόσιων Σχέσεων.

Τὴν συμβολὴν αὐτὴν τῆς Ἀνθρωπολογίας ὁ συγγραφεὺς τὸν περὶ τούτου ἔργον ἐξαιρεῖ εἰς τρία μεγάλα κεφάλαια τοῦ βιβλίου του, ἐνῶ εἰς τὸ εἰσαγωγικὸν δίδει συνοπτικῶς τὴν ἱστορίαν τῆς Ἀνθρωπολογίας πρὸς καταπόσιν τῶν Ἑλλήνων ἀναγνωστῶν του, οἱ ὅποιοι οὐδόλλως ἢ ὀλίγον γνῶρίζουν τὴν ἐννοίαν, τοὺς σκοποὺς καὶ τὰς μεθόδους ἐρευνῆς τῆς ἐπιστήμης αὐτῆς.

Ὁ συγγραφεὺς ὁμως θίγει ἁπλῶς ὀρισμένους τομεῖς τῆς Ἀνθρωπολογίας τοὺς ὁποῖους, κατὰ τὴν γνώμην του, πρέπει ἀπαραίτητος νὰ γνῶρίζουν οἱ ἀσχιολούμενοι μετὰ τὰς Δημόσιαι Σχέσεις, χωρὶς νὰ ὑπερβῆται εἰς λεπτομερῆ ἐξέτασιν αὐτῶν. Αὐτὴ ἡ τρόπον τινὰ ἐπιφανειακὴ ἐξέτασις τοῦ θέματος δύναιται νὰ δικαιολογήσῃ τὸν ἰσχυρισμὸν του ὅτι «οὐδεὶς δεικνύει μέχρι τοῦδε τὸ ἐνδεδεχόμενον μίαν συμβολὴν τῆς ἀνθρωπολογίας ἐπὶ τὸν Δημόσιων Σχέσεων» (σ. 20). Ὁ ἰσχυρισμὸς αὐτός, ἀντικειμενικῶς ἐξεταζόμενος, εἶναι δυνατόν νὰ χαρακτηρισθῆ τοῦλάχιστον ὡς ὑπερβολικὸς, ἰδίως ἀν ληρθῆ ὑπ' ὄψιν τὸ γεγονός ὅτι ὀνόματα ἐπιφανῶν ἀνθρωπολόγων ὡς τῶν Erving Goffman,¹ Edward Hall,² Ray Birdwhistell,³ ἀσχιοληθέντα μετὰ τὰς δημόσιαι σχέσεις, ἔχουν παραλειφθῆ ἀπὸ τὴν βιβλιογραφίαν του.

Ἄν ὁμως ἡ ἐπιφανειακὴ ἐξέτασις τοῦ θέματος δικαιολογήται ἐκ τοῦ γεγονότος ὅτι τὸ βιβλίον ἀπευθίνεται πρὸς μὴ ἔχοντα ἐπαρκεῖς γνώσεις Ἀνθρωπολογίας, ἡ παρεμφερῆς λαθὼν σχετικῶς μετὰ τὰ ὄρια καὶ τοὺς κλάδους τῆς ἐπιστήμης αὐτῆς εἶναι ἀδικαιολόγητος καὶ προκαλεῖ σύγχυσιν εἰς τὸν ἀναγνώστην. Διαιρητοληπτικῶς θὰ ἀναφερθῆ εἰς δύο σημεία:

Ἐνῶ εἰς τὴν σελίδα 18 ὁ συγγραφεὺς κατατάσσει μεταξὺ τῶν «νεοεὐκταῶν» ἐπιστημῶν τὴν «πολιτιστικὴν ἀνθρωπολογία» (ὁ χαρακτηρισμὸς αὕτης ὡς νεοεὐκτοῦ δὲν εὐσταθεῖ), τὴν ψυχολογικὴν ἀνθρωπολογία, τὴν βιομηχανικὴν ἀνθρωπολογία, τὴν πολιτικὴν ἀνθρωπολογία, κτλ., εἰς τὴν σελίδα 28 θεωρεῖ τὴν ψυχολογικὴν, βιομηχανικὴν καὶ πολιτικὴν ἀνθρωπολογία ὡς κλάδους τῆς πολιτιστικῆς ἀνθρωπολογίας ὑπὸ τὴν σκέτην τῆς ὁποίας μάλιστα τοποθετεῖ καὶ τὴν ἀρχαιολογίαν, τὴν ἐθνολογίαν, τὴν ἔθνογραφίαν, τὴν γλωσσολογίαν καὶ τὰς κοινωνικὰς καὶ ἀνθρωποπολιτικὰς ἐπιστήμας (!)

1. Erving Goffman, «The presentation of self in Everyday Life», New York: Doubleday, 1959.
Erving Goffman, «Behavior in Public Places», London: Collier-Macmillan Ltd, 1963.

Erving Goffman, «Strategic interaction», Oxford: Basil Blackwell, 1970.

Erving Goffman, «Relations in Public», New York: Basic Books, Inc., 1971.

2. Edward T. Hall, «The Silent Language», Greenwich, Conn.: Fawcett Publications, Inc., 1959.

Edward T. Hall, «The Hidden Dimension Garden City», N.Y.: Anchor Books, 1969.

3. Ray L. Birdwhistell, «Kinesics and Context», Philadelphia, University of Pennsylvania Press, 1970.

Εἰς τὴν σελίδα 87 σημειοῦται: «Μετὰ τὸν Franz Boas, ἡ συγκριτικὴ μέθοδος ἀναπροσανατολιζέται καὶ συνεχίζεται ἀπὸ τοῦ Sir James Frazer...». Ἐδοῦ παρατηρεῖται ἓν εἶδος σχήματος πρῶτουτέρου. Ἡ συγκριτικὴ μέθοδος, ἡ ὅποια εἶναι βασικὴ μέθοδος τῆς Ἀνθρωπολογίας, εἰς τὴν πρώτην τῆς μορφῆν ἐχρησιμοποιοῦται ὑπὸ τῆς ἐξελικτικῆς σχολῆς ἡ ὅποια εἶναι ἄλλως γνωστὴ καὶ ὡς συγκριτικὴ σχολὴ τῆς Ἀνθρωπολογίας. Ὁ Sir James Frazer, ὡς ἀνήκων εἰς τὴν ἐξελικτικὴν σχολὴν, οὐδόλλως δύναιται νὰ θεωρηθῆ ὅτι ἠκολούθησε τὸν Boas καθ' ὅσον ἡ ἐξελικτικὴ σχολὴ χρονολογικῶς προηγείται τῆς ἱστορικῆς σχολῆς τοῦ Boas.

Παρ' ὅλα τὰ σημαντικὰ λάθη τὰ ὁποῖα ἔχουν παρεμφερῆσαι, τὸ ἐν λόγω βιβλίον στυλεῖται ἀναμειψθητικῶς εἰς τὴν ἀναπτύξιν τῶν Δημόσιων Σχέσεων εἰς τὴν χώραν μας, ἀφ' ἑνὸς μὲν δι' ἐμπλουτισμὸν τῆς παγῆς Ἀνθρωπολογίας εἰς τὸν τομέα αὐτὸν, ἀφ' ἑτέρου δὲ διὰ τῆς καταδείξεως τῆς σπουδαιότητος τῆς Ἀνθρωπολογίας διὰ τὰς Δημόσιαι Σχέσεις.

ΓΡΗΓΟΡΙΟΣ ΓΚΙΖΕΛΗΣ, Ph. D.

Ἐπιστημονικὸς Συνεργάτης ΕΚΚΕ

*

Mihail Cernea, *Monographic Research of Rural Communities in Romanian Sociology*, Vienna: European Center for Documentation and Coordination of Research in Social Sciences, 1973, σ. 106.

Εἰς τὴν Ρουμανίαν, ἐπὶ δεκαετηρίδας, ὁ μόνος καλλιεργηθεὶς κλάδος τῆς Κοινωνιολογίας ἦτο ὁ τῆς ἀγροτικῆς. Τοῦτο ἀπεδόθη εἰς τὸ γεγονός ὅτι ἡ ρουμανικὴ οἰκονομία εἰς τὸ διάστημα αὐτὸ ἦτο κατὰ βάσιν ἀγροτικὴ. Τὸ θέμα αὐτὸ ἐξετάζει ὁ καθηγητῆς Cernea εἰς τὴν ἐργασίαν του αὐτήν, διακρίνον πέντε στάδια ἀναπτύξεως τῆς ρουμανικῆς ἐρευνῆς τῶν ἀγροτικῶν κοινοτήτων, ἡ ὅποια ἦτο ἡ μόνη ἀκολουθηθεῖσα μέθοδος ἐρευνῆς.

Ὁ συγγραφεὺς χρησιμοποιεῖ τὸν ὄρον μονογραφίαν μετὰ τὴν ἐννοίαν τῆς μελέτης ἑνὸς χωρίου ἢ μίαις μεγαλύτερας περιοχῆς, καλυπτοῦσας ὁλόκληρον τὴν ἀγροτικὴν κοινότητα ὡς κοινωνικὴν μονάδα.

Τὰ κύρια χαρακτηριστικὰ τῆς ρουμανικῆς ἀγροτικῆς Κοινωνιολογίας εἶναι: 1) ἡ ἐμφασίς εἰς τὴν ἐπιτόπιον ἐρευνᾶν, 2) ἡ χρησιμοποίησις διεπιστημονικῆς ὁμάδος ἐρευνῆς. Ἀμφότερα ἔχουν θεωρηθῆ ὡς προσφορά τῆς ρουμανικῆς Κοινωνιολογίας εἰς τὴν κοινωνιολογικὴν ἐπιστήμην ἐν γένει.

Ἐκαστον στάδιον ἀναπτύξεως παρουσιάζει ἰδιαίτερα χαρακτηριστικά:

Τὸ πρῶτον στάδιον μονογραφικῆς ἐρευνῆς καλύπτει τὸ διάστημα 1860-1900. Ὁ σκοπὸς τῆς ἐρευνῆς κατὰ τὴν περίοδον αὐτὴν ἦτο ἡ λεπτομερῆς ἐξέτασις τῆς